

## МЕТА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ КРАЇН-УЧАСНИЦЬ ЄС

**Натуркач Р.П.,**

*кандидат юридичних наук, доцент,  
здобувач кафедри конституційного права та  
порівняльного правознавства  
Ужгородського національного університету  
<https://orcid.org/0000-0001-9937-3066>*

### **Натуркач Р.П. Мета грошово-кредитної політики центральних банків країн-учасниць ЄС**

Наукова стаття присвячена дослідженню мети грошово-кредитної політики центральних банків країн-учасниць ЄС. Проаналізовано законодавство Європейського Союзу, країн-учасниць Європейського Союзу (Німеччини, Франції, Польщі, Чехії, Іспанії), а також Великої Британії, яка вийшла з ЄС, сучасні підходи в науці конституційного та адміністративного права щодо визначення мети грошово-кредитної політики центральних банків країн-учасниць ЄС. Розмежовано поняття мета грошово-кредитної політики Центральних банків країн-учасниць ЄС, діяльність та інструменти грошово-кредитної політики, функції центрального банку країни-учасниці ЄС. Акцентовано увагу на таких регулюючих функціях центральних банків, що існують в юридичній доктрині: 1) управління сукупним грошовим оборотом; 2) регулювання грошово-кредитної сфери; 3) регулювання попиту та пропозиції на кредит. Фокусується увага на тому, що центральні банки країн-учасниць ЄС підтримують купівельну спроможність, а також на такому загальновідомому факті: інфляційний - нахил фінансової політики визнаний в економічній теорії найбільш ефективним. Забезпечення стабільності валюти (проведення операцій на відкритому ринку або встановлення політики обмінного курсу чи резервних вимог і т.д.) є функцією центрального банку держави, а не метою його діяльності. Стійкість національної одиниці також є функцією центрального банку держави. Встановлено, що основною метою грошово-кредитної політики центральних банків країн-учасниць ЄС є забезпечення цінової стабільності. Додатково аргументовано, що саме такий - інфляційний - нахил фінансової політики є найбільш ефективним.

Облікова політика, процентна політика, регулювання норм обов'язкового резервування, обсягу грошової маси, операції на відкритому ринку та операції з кредитними ресурсами, розмір процентних ставок, процентні ставки обов'язкового резерву банків є діяльністю та інструментами грошово-кредитної політики центральних банків країн-учасниць ЄС, а не метою грошово-кредитної політики.

**Ключові слова:** центральний банк країни-учасниці ЄС, грошово-кредитна політика, мета грошово-кредитної політики, функції центрального банку країни-учасниці ЄС, інструменти грошово-кредитної політики, цінова стабільність.

### **Naturkach R.P. Purpose of the monetary policy of the central banks of the EU participating countries**

The scientific article is devoted to the study of the purpose of monetary policy of the central banks of the EU member states. The legislation of the European Union, the member states of the European Union (Germany, France, Poland, the Czech Republic, Spain), as well as the United Kingdom, which left the EU, modern approaches in the science of constitutional and administrative law to determine the monetary policy of central banks EU members. The concept of the purpose of the monetary policy of the Central Banks of the EU member states, the activities and instruments of monetary policy, the functions of the central bank of the EU member state are distinguished. Emphasis is placed on the following regulatory functions of central banks that exist in legal doctrine: 1) management of aggregate money turnover; 2) regulation of the monetary sphere; 3) regulation of supply and demand for credit. The focus is on the fact that the central banks of the EU member states support purchasing power, as well as on the well-known fact: inflation - the slope of financial policy is recognized in economic theory as the most effective. Ensuring the stability of the currency (conducting open market operations or establishing exchange rate policies or reserve requirements, etc.) is a function of the central bank of the state, not the purpose of its activities. The stability of the national unit is also a function of the central bank of the state. It is established that the main purpose of the

monetary policy of the central banks of the EU member states is to ensure price stability. In addition, it is argued that this is the inflationary - inclination of financial policy is the most effective. Accounting policy, interest rate policy, regulation of reserve requirements, money supply, open market operations and credit operations, interest rates, reserve requirements of banks are the activities and instruments of monetary policy of central banks. members of the EU, not the purpose of monetary policy.

**Key words:** central bank of the EU member state, monetary policy, monetary policy objective, central bank functions of the EU member state, monetary policy instruments, price stability.

#### **Постановка проблеми.**

Очолуючи банківську систему, центральний банк покликаний здійснювати ефективне управління банківською системою, але одночасно він є банком банків, кредитором останньої інстанції, виконує роль емісійного банку та органу державного управління, який забезпечує стабільність у монетарній сфері [1, с. 11]. Як емісійні банки країни центральні банки беруть безпосередню участь у формуванні пропозиції грошей як готівкових, так і безготівкових [2]. Центральні банками здійснюють основні функції (регулюючі, контрольні та обслуговуючі) і додаткові [3, с. 18]. Водночас, як слушно зазначає М. Щеглюк «...під впливом процесів транснаціоналізації та фінансової інтеграції змінюються функціональні повноваження центральних банків і з'являються нові напрями їх діяльності, що зумовлює необхідність виділення такої групи функцій, як спеціфічні. ...До таких функцій можна віднести нагляд за фінансовими конгломератами і нагляд на консолідованій основі, що обумовлено інтегрованим характером (або новою якістю) фінансового посередництва, розвитком процесів транснаціоналізації та глобалізації. З поглибленням інтеграційних процесів перелік цих функцій розширюватиметься» [4, с. 21-22].

Разом з тим, мета діяльності центральних банків країн-учасниць ЄС, України та країн-учасниць СНД концептуально відрізняється. Хоча загальновідомо: саме інфляційний нахил фінансової політики визнаний найбільш ефективним [5; 6; 7; 8; 9; 10].

#### **Стан опрацювання.**

В юридичній науці питання мети грошово-кредитної політики центральних банків держав досліджували такі науковці як М. Агарков, Л. Воронова, Д. Гетманцев, Д. Задихайло, А. Олефір, О. Орлюк, В. Пашков, О. Подцерковний та інші. Водночас, питання мети грошово-кредитної політики центрального банку держави залишається одним з найбільш дискусійних.

Вище викладене свідчить про актуальність комплексного дослідження мети грошово-кредитної політики центральних банків країн-учасниць ЄС, необхідність розмежування її поняття та інструментів грошово-кредитної політики, функцій центрального банку країни-учасниці ЄС.

**Мета цієї статті** – встановлення мети грошово-кредитної політики центральних банків країн-учасниць ЄС.

#### **Виклад основного матеріалу.**

В науковій літературі виділяють такі регулюючі функції центральних банків: 1) управління сукупним грошовим оборотом; 2) регулювання грошово-кредитної сфери; 3) регулювання попиту та пропозиції на кредит [11, с. 26]. Як підкреслює О. Грищенко «...така регулююча функція, як розробка і проведення грошово-кредитної політики притаманна всім центральним банкам. Характер запровадженої центральними банками грошово-кредитної політики багато в чому залежить від рівня його незалежності від уряду, яка може бути більшою чи меншою, але не абсолютною. Наприклад, цільові орієнтири зміни агрегатів грошової маси зазвичай визначаються безпосередньо центральними банками, але центральні банки не можуть самостійно, без участі держави, встановити валютний режим» [11, с. 27].

М. Щеглюк підкреслює, що «грошово-кредитна політика центральних банків значної частини країн базується на принципі компенсаційного регулювання, який поєднує два комплекси заходів на різних фазах економічного циклу:

- політику грошово-кредитної експансії – політику «дешевих грошей»;
- політику грошово-кредитної рестрикції – політику «дорогих грошей» [3].

В науковому дослідженні «Правові статуси центральних банків у країнах Європи: порівняльний аналіз» М. Сідак виокремлює: «Обидва напрями заходів на різних фазах економічного циклу застосовують однакові інструменти, однак протилежного спрямування. Перший комплекс заходів впроваджують для підвищення попиту на гроші під час кризової фази економічного циклу, а другий – з ціллю зменшення попиту на гроші під час етапу підйому» [12]. М. Щеглюк доводить, що «...саме комплексність згаданих заходів і є основним недоліком грошово-кредитної політики загалом» [3].

Н. Білоглазова в дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правовий статус центральних банків країн-учасниць ЄС» зазначає, що метою діяльності центрального банку країни-учасниці ЄС є «здійсненні

правового регулювання обігу валюти в державі-члені ЄС» [13, с. 29]. Дискусійним вбачається зведення мети діяльності центральних банків країн-учасниць ЄС виключно до здійсненні правового регулювання лише обігу валюти в державі.

Так, німецьку банківську систему очолює та виконує функції центрального банку Німецький Федеральний банк – Deutsche Bundesbank, який має широкі повноваження у валютно-грошовій політиці та банківській системі Німеччини, фактично відповідає за стан грошового обігу та цінову стабільність у країні [12, с. 352]. Отже, центральний банк Федеративної Республіки Німеччини здійснює не лише правове регулювання обігу валюти в державі.

З моменту створення Європейської системи центральних банків у «Законі про Бундесбанк» так визначаються його завдання: «Бундесбанк як Центральний банк Федеративної Республіки Німеччини є складовою Європейської системи центральних банків. Він бере участь у цій системі, забезпечує цінову стабільність євро та здійснює платежі в країні та за її межами. Бундесбанк як центральний банк проводить спільну монетарну політику ЄСЦБ в Німеччині» [12, с. 352].

Отже, основною метою Бундесбанку є забезпечення цінової стабільності.

Центральною ланкою фінансової системи Франції, що створює сприятливі умови для її функціонування, забезпечуючи незмінність цін, грошей і гарантуючи надійність банківського сектору є Банк Франції [14, с. 151].

Основною метою Національного банку Польщі згідно зі ст. 3 Закону Польщі «Про Національний банк Польщі» є збереження стабільного рівня цін і одночасна підтримка економічної політики уряду. Для досягнення цієї мети Національний банк Польщі сприяє дотриманню стабільності банківської системи, а також стійкості грошової одиниці [15, с. 352].

Метою Центрального банку Іспанії є підтримання цінової стабільності [16].

Цілями діяльності Банку Англії є підтримка стабільності, цілісності і вартості грошей; забезпечення стабільності фінансової системи; підвищення ефективного та конкурентоспроможності Британського фінансового сервісу. Є. Огородня підкреслює, що мета грошово-кредитної політики Банку Англії – забезпечення цінової стабільності на підтримку економічних цілей уряду, зокрема, зростання економіки та рівня зайнятості [17].

Отже, центральні банки країн-учасниць ЄС підтримують купівельну спроможність. Загальновідомо: саме такий - інфляційний - нахил фінансової політики визнаний в економічній теорії найбільш ефективним.

М. Щеглюк виділяє 2 складові мети діяльності центрального банку держави: «... забезпечують стійкість національної грошової одиниці, проводять грошово-кредитну політику: експансію в кризовій фазі економічного циклу з метою підвищення попиту на гроші, рестрикцію – у фазі підйому з метою зниження попиту на гроші» [3, с. 22]. Водночас, стійкість національної одиниці є функцією центрального банку держави. Як слушно зазначає А. Мороз «... їх головним завданням є гарантування стійкості національної грошової одиниці» [18, с. 84].

Не можна погодитись з науковцями, які зазначають, що основна мета центральних банків таких країн учасниць ЄС як Чехія, Польща, Угорщина полягає суто в забезпеченні стабільності валюти. Так, посиляючись на ст. 98 Конституції Чеської республіки [19] Н. Златіна та І. Целиковський зазначають, що головна мета Чеського національного банку полягає в забезпеченні стабільності валюти [20; 21]. Згідно зі ст. 32-d Конституції Угорщини [22] метою Угорського національного банку є випуск законних платіжних засобів, захист ціннісної стійкості національного платіжного засобу, регулювання грошового обороту. Аналізуючи ст. 227 Конституції Польщі [23], вчені одноставні у думці, що Польський національний банк має виключне право емісії грошей, встановлення і реалізації грошової політики. Бундесбанк Федеративної республіки Німеччини повинен сприяти проведенню загальної економічної політики федерального уряду та забезпечувати стабільність валюти [24, с. 56-59].

Бачиться, що вище зазначені вчені ототожнюють мету і функції центральних банків країн-учасниць ЄС. Забезпечення стабільності валюти, як, наприклад, проведення операцій на відкритому ринку або встановлення політики обмінного курсу чи резервних вимог і т.д. є функцією центрального банку держави, а не метою його діяльності.

#### **Висновки.**

1. Встановлено, що основною метою грошово-кредитної політики центральних банків країн-учасниць ЄС є забезпечення цінової стабільності. Додатково аргументовано, що саме такий - інфляційний - нахил фінансової політики є найбільш ефективним.

2. Облікова політика, процентна політика, регулювання норм обов'язкового резервування, обсягу грошової маси, операції на відкритому ринку та операції з кредитними ресурсами, розмір процентних ставок,

процентні ставки обов'язкового резерву банків є діяльністю та інструментами грошово-кредитної політики центральних банків країн-учасниць ЄС, а не метою грошово-кредитної політики.

### Список використаних джерел:

1. Дробязко А. Банківська Система України: нова парадигма сучасного розвитку. *Ринок цінних паперів*. 2013. №11-12. С. 11-30.
2. Novikova N., Deshko L., Gurzhi A. Leading approaches to modernization of state financial control: a case of Ukraine. *Proceedings of the 2nd International Conference on Social, Economic and Academic Leadership (ICSEAL 2018). Advances in Social Science Education and Humanities Research*. 2018. Volume 217. P. 149-156.
3. Щеглюк М.С. Пріоритети розвитку центрального банку в умовах фінансової інтеграції: Дис. ...канд. економ. наук: 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Київ, 2016. 274 с.
5. Дешко Л. Державне регулювання ціноутворення на лікарські засоби в країнах Європейського Співтовариства та інших країнах. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 12. С. 88-91.
6. Право Європейського Союзу: навч. посібник, 2-ге вид. / За заг. ред. Р. А. Петрова. К.: Істина, 2009. 376 с.
7. Дешко Л.М. Державне регулювання господарської діяльності у сфері охорони здоров'я: Автореф. дис. ... канд.юрид.наук. Донецьк, 2010. URL: <https://mydisser.com/ua/catalog/view/7046.html>.
8. Deshko, L. Patenting of medicinal products: the experience of implementation of the flexible provisions of the TRIPS-plus Agreement by foreign countries and the fundamental patent reform in Ukraine. *Georgian Medical News*. 2018. №9. P. 161-164.
9. Deshko L. Application of Legal Entities to the European Court of Human Rights: a Significant Disadvantage as the Condition of Admissibility. *Croatian International Relations Review*. 2018. 24 (83). P. 84-103.
10. Deshko L. Restitutio in integrum: підходи Європейського суду з прав людини. *Порівняльно-аналітичне право*. 2018. №5. URL: <http://www.pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja>.
11. Грищенко О.О. Трансформація банківської системи в сучасних умовах господарювання: зарубіжний досвід. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю та аналізу*. 2012. №3 (24).
12. Сідак М.В. Правові статуси центральних банків у країнах Європи: порівняльний аналіз. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2010. Вип. 14. С. 351-357.
13. Білоглазова Н.Н. Адміністративно-правовий статус центральних банків країн-учасниць ЄС: Дис...канд. юрид. наук: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. К., 2015. 214 с.
14. Commission de Surveillance du Secteur Financier (CSSF). URL: <http://www.cssf.lu/de>.
15. Мельник П.В. Банківські системи зарубіжних країн : підручник. К.: Алерта, 2010. 586 с.
16. Про автономію Банку Іспанії: Закон Іспанії від 1994 р. URL: [http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Isaniya\\_dovidnyk.pdf](http://www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Isaniya_dovidnyk.pdf).
17. Огородня Є.М. Оцінка ефективності монетарної політики в системі забезпечення сталого розвитку економіки країни: зб. наук. пр. *Вісник ЧДТУ*. 2013. № 35. Ч. 2. С. 159-167.
18. Мороз А.М. Центральний банк і грошово-кредитна політика: підручник. К.: КНЕУ, 2005. 556 с.
19. Конституція Чешской Республики от 16 декабря 1992 г. URL: <http://worldconstitutions.ru/archives/106>.
20. Златіна Н. Конституційне закріплення правового статусу центральних банків у країнах-членах Європейського Союзу та Україні. URL: [http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/handle/123456789/32469/browse?rpp=20&order=ASC&sort\\_by=1&etal=-1&type=title&starts\\_with=E](http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/handle/123456789/32469/browse?rpp=20&order=ASC&sort_by=1&etal=-1&type=title&starts_with=E).
21. Тополь Ю. О. Конституційно-правовий статус Національного банку України. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 3. С. 47–50.
22. Основной закон Венгрии от 25 апреля 2011 г. URL: <http://constitutions.ru/archives/5628>.
23. Конституция Республики Польша от 2 апреля 1997 г. URL: <http://constitutions.ru/archives/182>.
24. Цельковский В.И. Конституционно-правовой статус Центрального банка Российской Федерации: Дис. ... канд.юрид. нац: 12.00.02 – конституционное право; муниципальное право. Елец, 2014. 190 с.